

'Baerje'

"BAERNE"

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne".

8e jaargang-nummer 1-maart 1984

Verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
van Wassenaarlaan 16, Baarn

Redactie : J. Kruidenier
E. Witsenburg-Horsman

Typewerk : E. van der Veeke

Redactie-adres : J. Kruidenier, Smutslaa2, Baarn
tel. 02154 - 17860

o-o-o-o-o

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestu-
deren van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het
algemeen en van Baarn in het bijzonder.

Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organi-
seren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uit-
geven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe
te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Oudheidkamer

Deze groep houdt zich o.a. bezig met het beheer en uitbrei-
den van de kollektie gemeentelijke oudheidkamer.

Inlichtingen: J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet,
Prof. Meijerslaan 10, Baarn.
Tel. 02154 - 20161.

2. Werkgroep Archeologie

Inlichtingen: Mevr. B. Rietsma,
Kampstr. 1, Baarn
tel. 02154 - 22124.

o-o-o-o-o

Dagelijks bestuur van de vereniging:

Voorzitter : G.H. Grootendorst- Doornekamp
Secretaris : B. Braat, tel. 02154 - 12523
Penningmeester : E. v.d. Steeg, Talmalaan 39, Baarn.

o-o-o-o-o

Het lidmaatschap van de Historische Kring "Baerne" bedraagt:

f 35,-- per jaar per gezin
f 25,-- per jaar voor een gewoon lid
f 12,50 per jaar voor een jeugdlid
(14 t/m 18 jaar)

P stadres van de vereniging: postbus 326, 3740 AH Baarn.
Bankrekeningnummer : 30.47.28.292. t.n.v. H.K. "Baerne"
Postgironummer : 4192133 t.n.v. H.K. "Baerne"

o-o-o-o-o

I N C H O U D
=====

VAN DE REDAKTIE	pag. 3
CRESCENDO	3
HERMAN KRUIJDER EN DE OOSTERSCHOOL	8
OVER BEGRAVEN EN HET LUIDEN VAN KLOKKEN	10
SOMS VERDWIJNEN VERTROUWDE BEELDEN	13
H.M. KONINGIN EMMA	14
AANWINSTEN OUDHEIDKAMER	15
TE KOOP	16
PROGRAMMA	17

VAN DE REDAKTIE

Dit eerste nummer van Baerne in 1984 staat in het teken van verschillende jubilea die dit jaar gevierd gaan worden. Op 31 okt. a.s. bestaat Crescendo 90 jaar, een gebeurtenis waar wij graag de nodige historische aandacht aan willen besteden.

Bovendien is het op 1 april a.s. precies honderd jaar geleden dat de Oosterschool met de bijbehorende onderwijzerswoning in gebruik werd genomen. Wij meenden er goed aan te doen iets te vertellen over de geschiedenis van deze school en over één van haar leerlingen in het bijzonder.

Ons juninummer krijgt een meer zomers karakter en zal gaan over de prachtige tuinen en parken, die Baarn nog bezit of in het verleden rijk was.

Wilt U ook aan dit volgende nummer meewerken, schriftelijk of mondelinge bijdragen zijn van harte welkom, neemt U dan even contact op met de redactie.

o-o-o-o

CRESCENDO

Het eerste concert dat ik ooit bezocht werd gegeven door Crescendo in de grote zaal van hotel Centraal, waar de Hema voor in de plaats is gekomen.

Mijn ouders hadden gedegen opvattingen waar het de muzikale ontwikkeling van hun kroost betrof. Tussen de zeven en de negen jaar werden wij rijp geacht om met piano- of vioollessen te beginnen; met ons tiende kwamen er concerten aan de beurt die ons geduld niet te veel op de proef stelden en met ons twaalfde mochten wij mee naar solo-concerten. De eerste muziekkavond was een opwindende gebeurtenis. In de zondagse jurk, aan de hand van de kinderjuffrouw, kwamen we de zaal binnen. Er was veel licht en veel rumoer en iedereen scheen elkaar te kennen. Zoet zaten wij te wachten op de dingen die komen gingen. Het orkest maakte mij sprakeloos: zoveel glanzend goud -dat was het blinkend gepoetste koper- en een echte grote trom. Toen de dirigent voor het voetlicht verscheen kende mijn opwinding geen grenzen meer.

"Dat is meneer van Dapperen," joelde ik opgetogen. Een ijzeren hand hield mij vast, anders was ik zeker opgesprongen om het enige wezen dat ik in de zaal kende, te gaan begroeten. Natuurlijk kenden wij allemaal meneer van Dapperen. Mijn broer kreeg vioolles van hem, een neefje bij hem De Vrolijke Landman en andere interessante stukken op de piano spelen. Maar wat mijn vriend-in-de-muziek nú volbracht was gewoon verbluffend. Door met een stokje te zwaaien liet hij al die mannen spelen. Zo maar. Van het programma weet ik niets meer, maar wel dat ik vol verrukking meewiebelde op mijn stoel zodat de juffrouw de handen vol aan mij had. Later thuis kon ik alleen maar jubelen over meneer van Dapperen, die met zijn dirigeerstok "wel honderd man" liet spelen.....

Ik wist toen niet, dat Henri van Dapperen zeker al een kwart eeuw "zijn jongens" onderwees in het samenspel. De geschie-

denis van Crescendo is pas veel later tot mij doorgedrongen. En nu het dit jaar negentig jaar geleden is dat dit illustere corps werd opgericht, ben ik helemaal aan het lezen geslagen om wat meer aan de weet te komen van de Harmonie Crescendo.

Het meeste kwam ik aan de weet via de voortreffelijke jubileum-uitgave, die bij het vijfenzeventigjarig bestaan van het gezelschap het licht zag. Groei én bloei worden daarin omstandig beschreven; het voorwoord van de toenmalige burgemeester Mr. F. J. van Beeck Calkoen, loog er niet om: na 75 jaar een jubileum te kunnen vieren met de zekerheid dat de gehele gemeente meeleeft, betekent nogal wat. De populariteit van de Harmonie Crescendo is nooit in het geding geweest mag men zeggen en dat heeft de vereniging aan zichzelf te danken".

Ja, hoe begon het allemaal? Het klinkt een tikje komisch, dat Crescendo voortkwam uit het initiatief van een paar ontevreden jongemannen, die zich niet meer thuisvoelden in de toenmalige muziekvereniging omdat de dirigent blijkbaar meer van sterke drank hield dan van muziek. De twee boze muzikanten stapten regelrecht naar de jonge musicus Henri van Dapperen en vroegen hem, directeur te worden van een nieuw op te richten muziekgezelschap. Een vererende opdracht, maar daarmee had men nog geen leden. De gedachte ging oorspronkelijk uit naar een symfonieorkest, maar toen de initiatiefnemers op 31 oktober 1894 een groepje belanbstellenden warm had weten te maken voor de nieuwe onderneming viel de keus op een fanfarecorps. Met twaalf leden ging men vol optimisme de toekomst tegemoet.

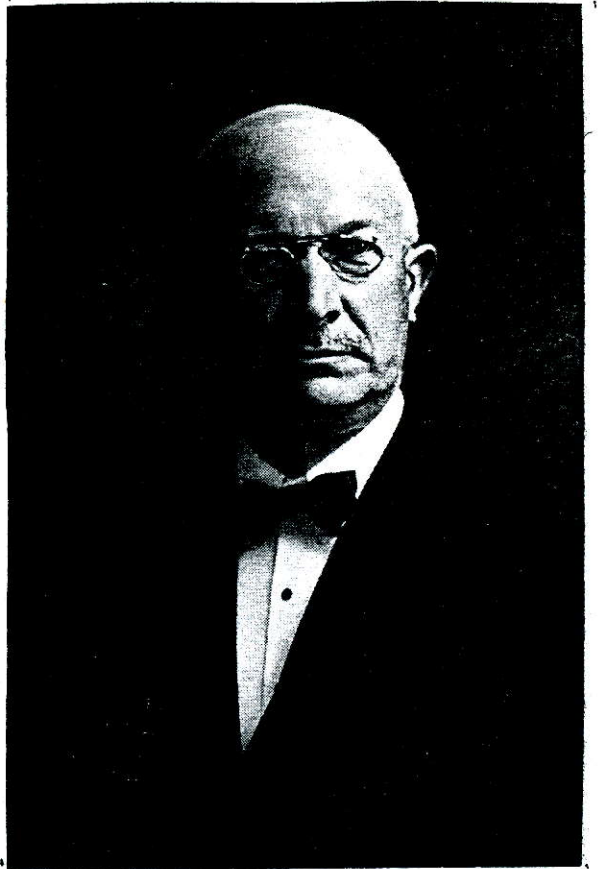
En wat voor een toekomst! De hele opzet zat goed in elkaar; twee en een halve maand na de oprichting werden de statuten van Crescendo reeds bij Koninklijk Besluit goedgekeurd. Intussen werd er al braaf gerepeteerd en nog geen jaar later kreeg het corps een uitnodiging van een Baarnsche Werklieden-vereening om de jaarvergadering met een paar nummers op te luisteren. Het eerste officiële concert werd op 10 februari 1896 gegeven in Hotel Velaars op de Brink. Volgens de Baarnsche Courant kwam het fanfare-corps "kranig voor den dag"

Men had het goed geschoten met de heer van Dapperen. In korte tijd wist hij wonderen te verrichten met zijn discipelen en al gauw kreeg de Baarnsche fanfare een zekere roep buiten het dorp. Er kwamen uitnodigingen om in Bussum te spelen; de koningsfeesten in '98 leverden een optreden op; ook bij een tuinfeest in het park van het paleis Soestdijk liet het corps zich horen.

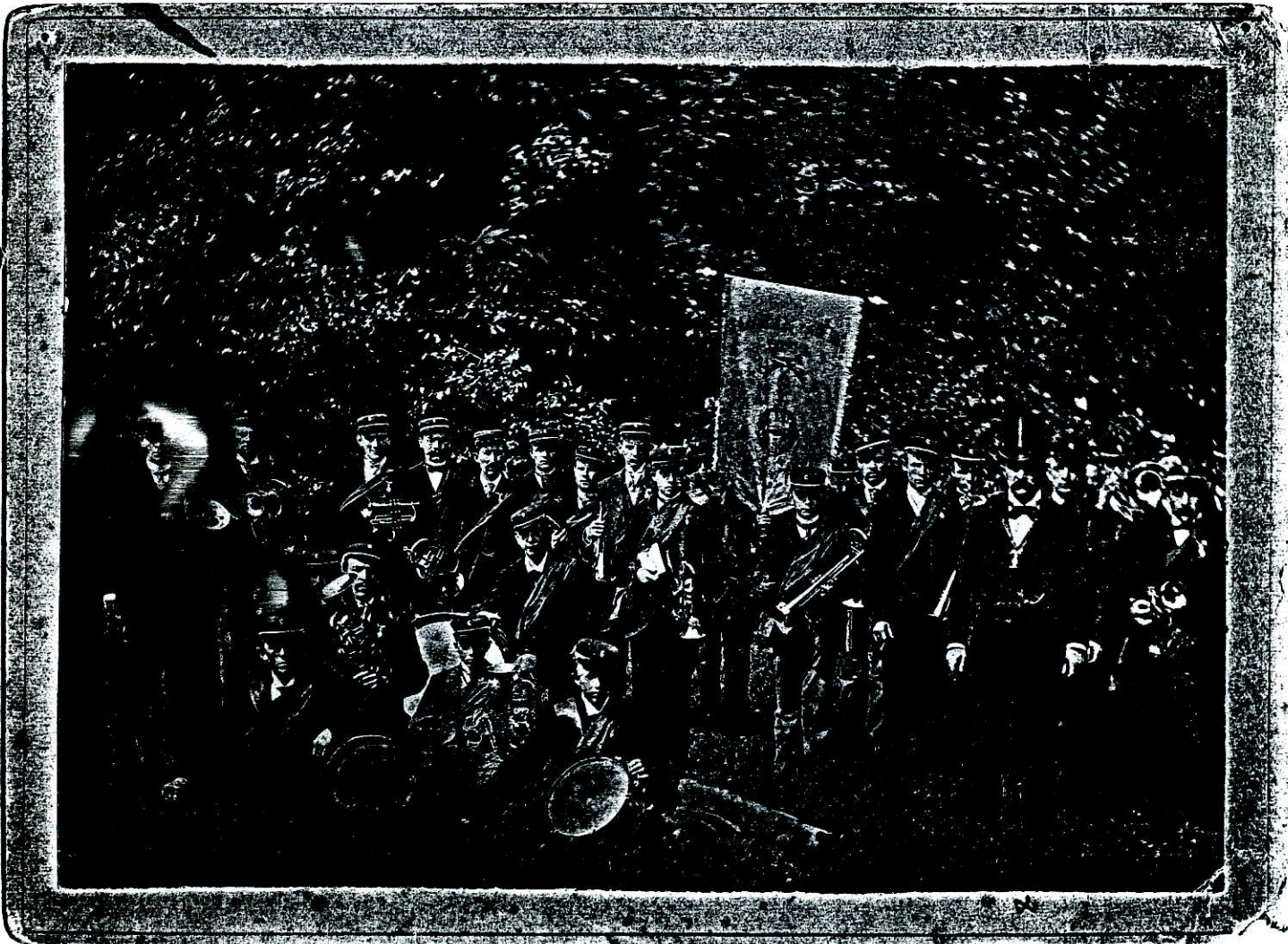
Al gauw deed de behoefte aan een tent zich voelen, want de fanfarecorpsen spelen nu eenmaal veel in de open lucht. Maar zo'n onderkomen kostte een handvol geld. Het toeval wilde dat de directie van het Badhotel beschikte over een tent, die niet meer werd gebruikt. Crescendo kreeg die in bruikleen. Het eerste openluchtvolksconcert werd een daverend succes. Het sprak vanzelf dat men ging meedingen in concoursen. De Eerste onderscheiding behaalde men in Bussum; daarna kon men steevast op een goede uitslag rekenen bij wedstrijden en festivals. Onder de leiding van van Dapperen kon dat ook haast niet anders. Hij beschouwde zijn directeurschap als zijn levenstaak:

"Alle leden van het corps zijn mijn leerlingen en het belangrijkste vind ik, dat het gezamenlijk muziek maken een gunstige invloed heeft op het morele peil van de mensen...." Zo'n uitspraak spreekt boekdelen.

De Hr. van Dapperen.

2 Aug. 1896 Aubade voor Koningin Emma.

Erste Volksconcert 1898.

Het moet voor deze bezielde en bezielende man een grote voldoening zijn geweest dat hij van de bekende musicus en componist Richard Hol een brief ontving, waarin, na een succesvol concours, te lezen stond: "Waarlijk, U hebt met Uw corps wonderenverricht.... Ga zo voort, tenzege der mensheid. Breng Uw wakkere mannen mijn welgemeende heigroet met hun schitterend succes....."

Ook Wouter Hutschenruyter, dirigent van het UtrechtsStedelijk Orkest, was enthousiast na een concours en stelde voor, Crescendo eens een Tivoli-concert te gunnen. Dat wasgeen loze kreet want zes weken later vond dat concert al plaats. De kritieken logen er niet om, luister maar: "Zelden..... een fanfarecorps gehoord dat zo schitterend speelt als het Baarnsche Crescendo; heeft de verwachtingen verre overtroffen".

Was het een wonder dat er ter ere van het koperen jubileum daverend werd gefeest? Er kwam een nationaal concours in het Pekingbos, waaraan liefst zestig verenigingen deelnamen. Ook vond ik een officiële gids voor "Het groot Muziekfeest" dan in juli 1913 in het Oranjepark werd gehouden. In de lijst van het erecomité prijkten tal van bekende Baarnsche namen: de burgemeester F. F. d'Aulnis de Bourquill, C.A. Woltman Elpers, E.S. Enthoven, D.W. Patijn N. Wafelbakker. Bijna onthutsenf is de tarieflijst van de buffetten op het feestterrein, die in het programma werd afgedrukt. Je kon een glas bier krijgen voor een dubbeltje; wilde je nuchter blijven dan stonden er kogelflesjes limonade voor vijftien cent klaar of melk, ook alweer voor tien cent. Wie honger had kon voor een gulden een biefstuk met gebakken aardappelen verorberen; belegde broodjes varieerden in prijs van vijftien tot vijftwintig cent. Ook aan wijn was gedacht en.....champagne. Dat moest de overwinningsdrank zijn, maar die kostte dan ook eventjes vijf gulden per fles.

Als je dit allemaal leest dan leek Crescendo-s leven één feest. Maar men kreeg ook wel eens moeilijkheden te verwerken. Dat begon al toen het corps buiten Baarn bekendheid verwierf en men ontdekte dat deelnemers aan muziekfeesten over een eigen vaandel beschikten. Crescendo had zichmaltyd maar met een bescheiden banier vertoond. Dat kon zo niet langer, heette het en een damescomité, voorgezeten door de welhaast legendarische Lena Wijkamp - Goudswaard slaagde er in om in korte tyd genoeg geld bij elkaar te krijgen voor het begeerde onderscheidingsteken. Er waren trouwens nog meer wensen. Voorop stond een eigen gebouw. Ook hiervoor had men in Baarn begrip en in 1901 werd een repetitiegebouw mer conciërgewoning aan de Kerkhoflaan (nu Acacialaan) gerealiseerd. Tenslotte - maar dat gebeurde pas veel later - wilde men de fanfare omzetten in de harmonie. Dat gebeurde ook ondaks talrijke strubbelingen. Er moesten leerlingen komen, instrumenten aangeschaft en instructeurs benoemd.

Baarn is een wonderlijke plaats. "Er gebeurt hier nooit iets," zegt men vaak. Maar als iets het hart van de bewoners raakt dan kan alles. Crescendo is hiervan een lichtend voorbeeld. De burgerij stond blijkbaar altijd klaar als het om dit orkest ging. Hoog en laag leefde mee; concerten trokken hele stoeten belangstellenden, concoursen op eigen bodem bleken ware publiekstrekkingen. Dit zou nog lange tijd zo blijven; zelfs na het afscheid van van Dapperen - die bij deze gelegenheid wegens veertig jaren trouwe dienst werd geridderd - verflauwde de animo niet. Zoon Henk bleef niet lang aan als leider; in 1941 werd hij opgevolgd door Joh. Karsemeyer. De oorlog drukte zijn stempel op Crescendo; het repeteren ging moeizaam; het gebouw werd gevorderd, jonge leden moesten onderduiken. Het gouden feest werd geen feest; de leden mochten niet eens bij elkaar komen.

toch kwam er een ander feest: de bevrijding. Al een paar dagen na het einde van de oorlog werd er s morgens gerepeteerd; vaderlandse liederen en marsen vormden de hoofdschotel. Het Wilhelmus schalde voor het gemeentehuis, een mars- op onze ke-re benen vanwege de doorgestane honger - volgde door het dorp en 's avonds bracht men een ovatie aan de geallieerde staf die in Hotel Zeiler was ondergebracht.

Crescendo was al gauw weer in vorm na de jaren van gedwongen stilte. Er kwamen prachtige optredens bij de kroning in 1948; met Karel Veenendaal had men een geweldige dirigent aangetrokken. Weer veroverde men prijzen, weer organiseerde men, nu naar aanleiding van het zestigjarig bestaan, een internationaal concours. Twee Zwitserse corpsen waren ook van de partij en die veroorzaakten heel wat opschudding. Het verhaal hierover moet je echt horen van één van de betrokkenen. Dat was in dit geval de heer H.A. van Woudenberg, in die jaren secretaris en nu nog werkzaam in clubverband als bespeler van de grote trom en als bestuurslid. Acht en vijftig jaar is hij alweer een trouw lid en nog steeds kent zijn enthousiasme geen grenzen. Wij zitten bij hem thuis en de verhalen komen vanzelf. Je hoeft maar Zwitserland te zeggen en dan komt het hele relaas: van de Zwitsers, die in uniform optraden, van het onvergetelijke tegenbezoek, van de vurige wens om daar in Zürich zelf in uniform te verschijnen. Maar hoe kom je zo gauw aan een uitmonstering voor zesenvijftig man? Baar liet zich weer van zijn beste zijde kennen. Een viertal enthousiastelingen vormde een actie-comité en binnen twee maanden kwam het geld voor de officiële kledij bijeen.

Wat waren dat toch heerlijke tijden! Alles scheen te kunnen, iedereen leefde mee en toen op 26 maart 1955 de eerste muzikale rondgang door Baarn plaats vond stond hetzwart van de mensen langs de route om "hun" harmonie in uniform toe te juichen. Het sprak vanzelf dat de comité-leden in een versierde wagen meereden en dat er halt werd gehouden voor het gemeentehuis om burgemeester en wethouders te laten zien hoe kranig men erbij liep. Dat de in juli gehouden Zwitserse reis een geweldig succes was hoeft geen betoog. "Ze spreken er nóg over," zegt het echtpaar van Woudenberg glunderend." Die reis was daarom zo bijzonder omdat de meeste leden nog nooit in het buitenland waren geweest. En toen die thuiskomst! Onder marsmuziek marcheerde het corps Brinkwaarts, waar heel Baarn stond te wachten.

"Ja, vroeger was alles heel anders; het ging allemaal veel leuker," zegt onze gastheer. "We stonden bij alle gelegenheden klaar om op te treden." Hoe ging dat bij de speciale feestdagen, bijvoorbeeld op Koninginnedag? Dan klonk er echt eerst trompetgeschal op de watertoren, om acht uur hoorde je plechtige koraalmuziek op de Brink, de audade op Soestdijk volgde en dan was er concert in de muziektent van Hotel Trier. 's Avonds volgde een tweede uitvoering op de Brink en dan trok iedereen achter de muziek aan naar het vuurwerk, dat toen nog werd afgestoken achter de boerderij van Haarman (nu de schildersbuurt).

Op den duur werd het allemaal een beetje minder. De televisie was in opkomst, de publieke belangstelling ging naar andere dingen uit, de jongeren zochten ander amusement. "En van de jongeren moet je het juist hebben," meent van Woudenberg. Daarom is hij zo blij met het leerlingenorkest. Jaar in jaar uit kweekt men de jonge blazers en trommelaars op om later in groot verband te kunnen optreden, eerst in het jeugdorkest, dan bij "de anderen". Ze willen graag spelen; ze mogen de bruikleen-instrumenten mee naar huis nemen om te oefenen en ze krijgen gegeden les. Natuurlijk is er verloop; de huidige jeugd is wispelturiger dan zo'n dertig jaar geleden, maar soms komen ze later terug om hun plaats weer in te nemen.

Het is plezieriger om met iemand te kunnen pratendie over de afgelopen jaren wat kan vertellen. Historie is goed maar het heden spreekt ook een woordje mee. Nog steeds wordt er geoefend in de Acacialaan maar het gebouw is eigenlijk rijp voor de sloop. En dus is men druk bezig om gelden voer een nieuw onderkomen te vergaren. Dat is in deze tijden van economische malaise verre van eenvoudig. Maar weer blijkt de saamhorigheid. In grote trekken is het plan rond; telkens worden nieuwe mogelijkheden besproken en waar mogelijk uitgevoerd. Er wordt ijverig gespaard, "De Darpsbloazers", die gezellige boerenkapel die al bijna dertig jaar bestaat en die vaak evenementen in ons dorp opvrolijkt, brengt een duitje binnen, er zijn oude krantenacties, kortom: naast de concerten is men voortdurend bezig om het nodige kapitaal bijeen te brengen. Van het gebouw naar andere onderkomens. Men heeft het weleens een beetje moeilijk met zaalruimte. De Mariakerk biedt onderdak; men heeft de Trits al eens geprobeerd maar dat bleek accoustisch geen succes te zijn, het Baarns Lyceum staat hoog genoteerd maar is niet altijd te krijgen. "We wachten nu maar op De Speeldoos," lacht van Woudenberg. Vroeger ging alles makkelijker; toen werd er veel buiten geconcerteerd, in de Pekingtuin, op Middenbos, bij de Eult. Tegenwoordig gebeurt alles veel meer binnenshuis. Of die verandering van omgeving ook invloed heeft gehad op het repertoire?" Tja, "zegt onze zegsman," de muziek is altijd min of meer aan mode onderhevig. Vroeger speelden we veel marsmuziek, ook opera- en operettebewerkingen. Nu wordt er veel meer geschreven voor harmonie. Dat swingende van tegenwoordig komt veel uit Latijns Amerika, bekende musicals leveren nummers op." Dirigent Wim Vedder, ook alweer jarenlang geestdriftig leider van "zijn" mannen, weet goed klassiek en modern te combineren. "Hij is een fantastisch musicus," is het bewonderend commentaar en hij vindt naast het dirigeren nog tijd om jongeren te instrueren en tamboers les te geven. Van huis uit contra-bassist bespeelde hij zijn bas wel eens als een soort achtergrondondersteuning. "Machtig zegt van Woudenberg met sonore stem. Hij vindt het overigens best dat er bij Crescendo geen majorettes zijn, want al die "hotsie knotsie" hoeft niet van hem. "Goede muziek zonder opzienbarende shows, daar gaat het bij ons om. "Wedstrijden zijn er ook niet zo veel meer bij. "We zijn geen concoursjagers, wèl hebben wij nog al eens uitwisselingsconcerten."

De gesprekstijd is om. Als pikante noot vertelt van Woudenberg bij het afscheid, dat Wim Vedder in het huis van de familie van Dapperen op de Sophialaan woont. Misschien hangt daar nog wel de sfeer van hem, die Crescendo zijn liefde voor de muziek in eerste instantie wist bij te brengen.....

E. Witsenburg - Horsman

HERMAN KRUYDER EN DE OOSTERSCHOOL

=====

In 1882 nam de toenmalige Baarnse Gemeenteraad het besluit om op de Oosterhei een nieuwe school met een bijbehorende onderwijzerswoning te bouwen.

Aanlieding tot deze bouw was de grote bevolkingstoename van deze wijk waarvoor diverse oorzaken zijn aan te wijzen. (Zie Baerne 7^e jaargang nr. 1.) Architect werd de Hr. W.H. Kam en op 1 april 1884 kon de Oosterschool in gebruik worden genomen.

Hoofd van de school werd de toen 52 jarige Hr. H. Kruyder, die daarvoor als hoofd van de lagere school in De Vuursche werkzaam was geweest. Bekende onderwijzers werkten aan zijn school, zoals de Hr. Wijkamp (de latere bekende Wethouder waarnaar de Wijkamplaan werd vernoemd.) en de Hr. Pluim, die van 1886 - 1904 als onderwijzer aan deze school was verbonden.

Ook de latere echtgenote van de Hr. Wijkamp, Mej. Goudswaard, behoorde tot het team.

Of het nu door het goede onderwijs kwam of door het toenemend aantal kinderen in deze wijk, een feit is dat in 1890 de school moest worden verbouwd en uitgebreid met 1 klaslokaal, tevens werd toen een brandspuithuisje aangebouwd.

Een tweede uitbreiding met 2 klaslokalen vond plaats in 1894, wel een bewijs voor de snelle groei van deze school.

In 1901 vertrekt de Hr. Kruyder, na 17 jaar trouwe dienst, naar Haarlem om van zijn pensioen te gaan genieten.

Zijn opvolger werd de Hr. Bongers die wegens zijn slechte gezondheid reeds in 1906 opgevolgd werd door de Hr. Möller, een man die jarenlang de Oosterschool heeft geleid. (zie foto)

Hij heeft nog diverse opvolgers gehad, zoals de Heren Bos, de Jonge, Veen en de Groot, maar het zou te ver voeren om al deze schoolhoofden en personeelsleden de revue te laten passeren.

In 1984 zal het gebouw leeg komen te staan, zodat het precies 100 jaar als school in bedrijf is geweest.

De naam Oosterschool is trouwens al sinds enige jaren verdwenen, sedert de samenvoeging van deze school met de Cantonschool tot Bestevaerschool.

De bestemming van het gebouw is nogal onzeker. Vermoedelijk zal het in de toekomst worden afgebroken en zal er op deze plaats gebouwd worden.

De onderwijzerswoning werd reeds in december j.l. gesloopt, een droevig einde van een fraai huis dat diverse generaties schoolhoofden met hun gezinnen heeft gehuisvest.

We zouden lang kunnen filosoferen over de duizenden kinderen die op deze plaats hun eerste basiskennis vergaarden of over het lief en leed van hun talrijke onderwijzers en onderwijzeressen.

Wij zullen dat nu niet doen, want wellicht zal die jubilerende school hier dit jaar zelf al de nodige aandacht aan willen besteden.

We willen echter één uitzondering maken voor een beroemd geworden leerling van deze school en bewoner van het onderwijzershuis ernaast, te weten Herman Kruyder.

Slechts weinige weten dat deze beroemde schilder en zoon van het schoolhoofd H. Kruyder sr. het grootste deel van zijn jeugd, van zijn 3e tot zijn 16e jaar alhier heeft doorgebracht. In de meeste literatuur over zijn leven en werk vinden we over deze periode (1884-1898) dan ook niets terug.

De Oosterschool werd 1 april 1884 geopend.
Personeel van de Oosterschool in 1899. Zittend van links naar rechts:
Mej. Grullemans, H. Kruyder, L.v.d. Lee, Mej. Goudswaard.
Staande v.l.n.r. Wykamp, T.Pluim, K.Tol.
Let op de gelijkenis tussen vader Kruyder en zoon.(zie zelfportret.)

F. SANDERS & Co. FOTOGRAFEN

NIEUWENDIJK 82. AMSTERDAM

Men foto uit 1912. Links de Hr. Müller, rechts de Hr. v.d. Lee.

Herman Kruyder

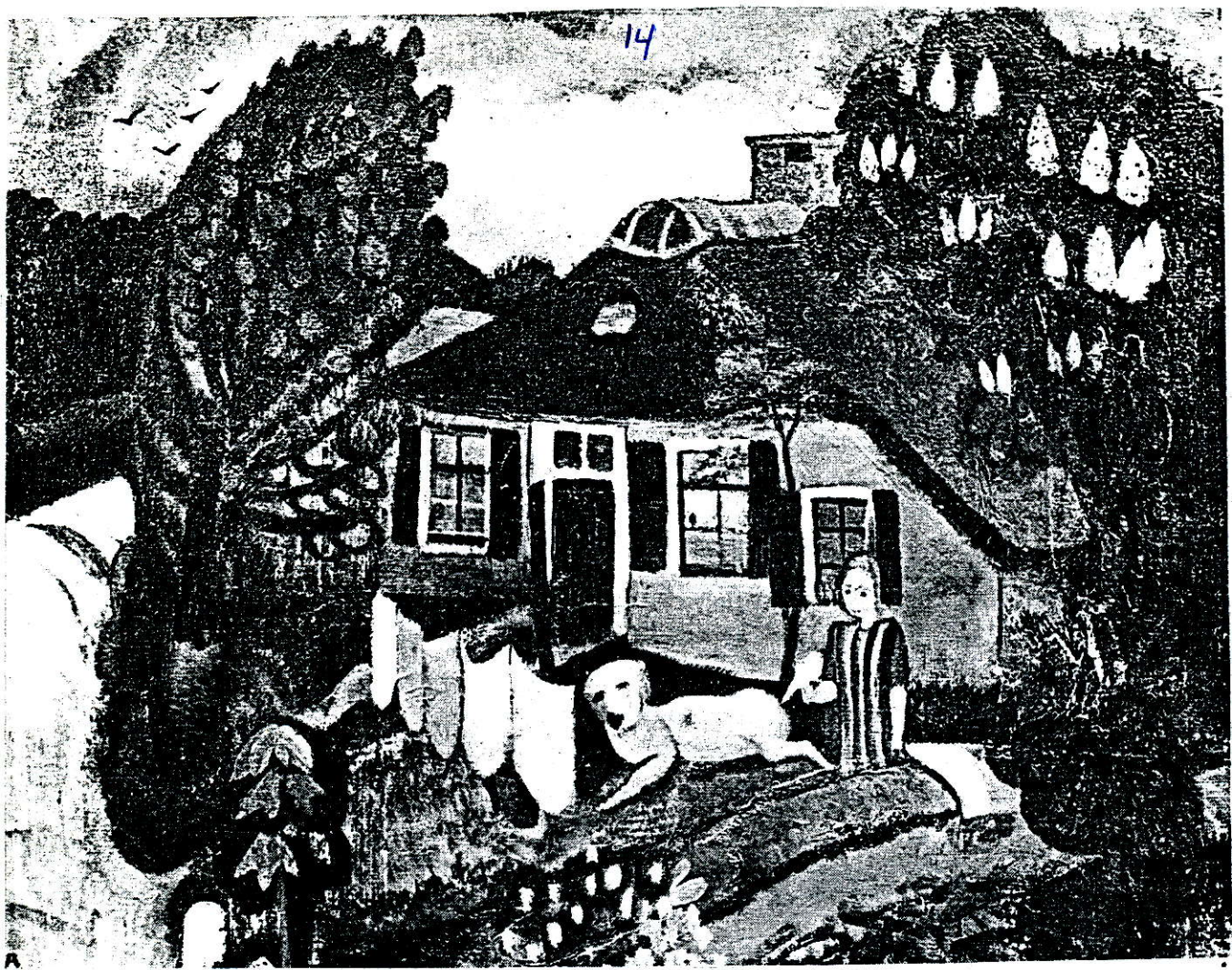

zelfportret.

Blaricum.

HERMAN KRUYDER

Boerderijen te Blaricum.

Wij vonden dit dermate interessant, dat we ons derhalve naar het Baarnse bevolkingsregister spoedden om het één en ander na te gaan.

Herman Justus, Kruidyder jr. werd op 7- 6- 1881 te Lage Vuursche geboren als zoon van Herman Justus Kruidyder sr. (geboren te Utrecht op 18 -9- 1831) en Anna Maria Geertruida Klokke (geboren te Utrecht op 18 -5 -1843)

Zijn vader was Ned. Hervormd en zijn moeder Ev. Luthers. Ook Herman jr. en zijn tweelingbroer Willem Frederik Frans werden Ev. Luthers gedoopt.

In 1884 vestigt het gezin zich te Baarn, na de benoeming van de vader tot hoofd van de Oosterschool.

Naspeuringen omtrent zijn alhier doorgebrachte jeugdjaaren leverden ons echter niets op, omdat er niemand meer te vinden is die Herman jr. indertijd heeft gekend.

Mochten er onder onze trouwe lezers nog mensen zijn die ons hieromtrent nader zouden kunnen informeren dan zouden we dit graag van harte toejuichen.

Op 20-4-1898, Herman is dan 16 jaar, vestigt hij zich te Wormerveer.

Zijn broer vertrekt een jaar later naar Amsterdam. Zijn ouders verhuizen op 1-3-1901 naar Haarlem.

Tot zover de nuchtere gegevens uit het bevolkingsregister, waarbij we nog enkele kanttekeningen zouden willen maken. Diverse biografieën beschrijven de slechte verstandhouding die moet hebben bestaan tussen vader en zoon Kruidyder en men vergelijkt deze verhouding vaak met die tussen Vincent van Gogh en zijn vader. Misschien was de leeftijd van de ouders hier ook debet aan. Zijn vader was immers 50 en zijn moeder al 38 jaar, toen de beide jongens geboren werden.

Ook zullen de slechte leerprestaties en het idee van Herman om kunstschilder te willen worden waarschijnlijk bij de ietwat autoritaire vader in niet al te goede aarde zijn gevallen.

Het vertrek naar Wormerveer op zo'n jeugdige leeftijd valt hiermee waarschijnlijk te verklaren.

In Wormerveer werd Herman bij een familielid opgeleid tot huis- en decoratie schilder.

Later kreeg hij les aan de Kunstnijverheidsschool te Haarlem en werkte daar op een glazeniersatelier. Omstreeks 1910 wijdt hij zich geheel aan de schilderskunst.

Omdat hij zelden zijn doeken dateerde heeft men zijn werk ingedeeld in een aantal perioden, die samenvallen met zijn verschillende woonplaatsen:

Haarlem	1910-1919
Heemstede	1919-1923
Bennebroek	1923-1927
Blaricum	1928-1935

Uit zijn doeken leert men hem kennen als een tragische figuur die tenslotte evenals Vincent van Gogh ondergegaan is aan een geestesziekte.

Herman Kruidyder was een dromer, een wereldvreemde figuur, die steeds op zoek was naar het verloren paradijs en die de harde werkelijkheid niet aankon.

Zijn eerste schilderijen zijn nog traditioneel en romantisch, maar omstreeks 1919 worden ze opvallend expressivistisch van vorm en kleur.

Tot de hoogtepunten van het Nederlandse expressionisme wordt zijn schilderij "de varkensdoder" gerekend.

De directe aanleiding tot dit schilderij was het slachten van een varken in het dorp en de varkensdoder was de man, die het primitieve leven verstoorde en er de dood bracht.

Grote bekendheid kregen ook de door hem geschilderde dierenfiguren. Door de dieren heen schilderde hij hierin zijn eigen conflicten.

In 1934, een jaar voor zijn dood, schilderde hij een angst-aanjagende hond met een touw om zijn nek. Het dier is doodsbenuwd en in zijn ogen brandt een groen licht. Dit fascinerende schildereij kan worden beschouwd als een symbolisch zelfportret.

In die periode maakte hij ook een realistisch zelfportret, een kop met grote achterdochtige ogen, het penseel als een wapen in de ónzichtbare hand.

Het is één van zijn laatste schilderijen geworden, waarbij het ons ondanks de bizarheid van dit portret opvalt, hoe groot de gelijkenis met zijn vader wel was.

In 1980 werd in het Singer-museum te Laren een grote overzichtstentoonstelling van zijn werk gehouden. Het is vreemd te bedenken dat deze tentoonstelling plaatsvond op zo korte afstand van zijn vroegere woonplaats Baarn, waar hij voor bijna iedereen een onbekende is gebleven.

J. Kruidenier

Gegevens ontleend aan:

Gem. archief Baarn.

De Telegraaf 22 aug. '80.

Catalogus Singer museum 21 juni-18 aug. '80

o-o-o-o

OVER BEGRAVEN EN KLOKKEN LUIDEN IN 1736

=====

Er heerste zo'n twee en een halve eeuw geleden nogal onvrede in Baarn over de wijze waarop "de dooden aldear" ter aarde werd besteld. Vaak werd er begraven zonder ook maar iets te betalen. Dat verdroot niet alleen het kerkbestuur, ook Schout, Borgemeester, Scheepenen, Raden en Vieren kregen genoeg van deze ongeregelmenteerde gang van zaken. Reden waarom er op 30 mei 1736 een brief uitging naar Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht, waarin een aantal bepalingen en betalingen werden voorgesteld.

Deze gegevens, waartoe ook het goedgunstig antwoord uit Utrecht, gedateerd 22 juni 1736, behoort, werden gevonden in een oud notulenboek in het gemeente archief van Baarn. De tekst van brief en antwoord laten wij hier voor belangstellenden volgen.

Aan d'Ed: Mog: Heeren Staten Slands
van Utrecht ofte de Ed:Mog:Heeren
derselver ordinairts Gedeputeerden

Geven onderdaniglijk te kennen Schout Borgemeester
Scheepenen Raden en Vieren van Baarn, dat de Supplian-
ten ondervonden hebben, dat bij het afsterven van
mensen onder het District van Baarn en Ter Eem, ende
het begraven der dooden aldaer. Soo onder de voorsz.

Districten gestorven, als die van elders aldaer gebracht worden door des overledens vrienden, off Huerlingen de Klocken tot Baern werden geluid ende het Gereetschap daer toe gebruikt, naer ijders fantasie, soo lang Sij begeeren; Sonder dat daer toe Selfs permissie van den Kerkmeester eens word gevraegt, en Sonder een penning te betaelen, hetwelk Seer onordentelijk is, en ook Schadelijk voor d'Jn en opgeseetenen, die den last van het onderhoud van Kerk en Toorn, mitsgaders de Klock en de Gereetschappen van touw-werk en andersins moeten dragen, en van tijt tot tijt Considerabile Sommen komen (te) importeeren, waermede haere personele Dorpslasten werden vergroot en omgeslagen worden; Ende daer en tegen geen Inkomen altoos, van de Kerke hebben, om haer te Soulageeren; Het welk bij haer in deliberatie genomen sijnde, hadden Sij daeromtrent op den 30^e Maij Jongstleden d'annexe Resolutie genomen, ende eene ordre beraemt op het Behagen en Approbatie van UEd:Mog: ;Weshalven Sij haer keeren tot UEd:Mog: Seer ootmoedelijk versoekende dat UEd:Mog: goede ge-liefte Mogen weesen, de voorz. Resolutie en ordre t'ap-probeeren, met permissie om 't selve te laten drucken publiceren en affigeren 't welk doende
(was getekend) J.V. Doorslag

o-o-o-o-o

CLEIN SEGEL 10ST. 1736

=====

Schout Borgemeester Scheepenen Raden en Vieren van Baern in deliberati genomen hebbende, dat vermits de Kerke: aldaer, bijna geen Jinkomen altoos hadden, omme te kunnen Supporteeren de Reperatien van Kerke en Toorn, mitsgaders het onderhoud van het Horologie en het Geluij der Klocken, alle welke onkosten d'opgeseetenen aldaer, Seer druckt en beswaert, en ondraegelijk is, alschoon de Geerfdens nu en dat tot Soulagement wel eenige penningen hebben gefourneert en over de Landen zijn omgeslagen; Ende daerbij dagelij. zijn onder-vindende, dat aldaer geen ordre op het luijden der Klocken is gestelt, ofte iets betaelt word voor het geluij bij het afsterven en begraven van de dooden, Sooin dersel-ver district als elders overleden en aldaer begraven worden-de, maer dat ijder een aldaer de Klocken gebruikt, en luijd na zijn welgevallen, en selfs dikwijls met onordentelijkheid en tot schade van deselve Klocken, en gereetschap van touw-werk als andersints; Soo is 't dat Sij hebben geresolveert en vastgesteld, gelijk Sij dan doen mitsdesen in navolginge van haren Nabuerige Gerechten, op het behagen en Approbatie van Haer Ed:Mog: de Heeren Staten van den Lande ofte de Heeren Haer Ed:Mog: Gedeputeerden

Dat in het toekomende Soo wel bij Sterfgevallen, als bij het begraeven der dooden ten behieve van de Kerke sal worden betaelt voor een quartier Uers off minder te luijden twaelf Stuijvers

Boven het quartier tot een half uer toe, 24 Stuijvers

En boven het halftuer tot een geheel uer toe, acht en veertig Stuijvers, en langer niet, ten ware met tusschen posinge van een quartier,

Als opnieuw sal worden betaelt, in voegen en in deselve ordre dan voorschreve Staet,
Ende dat Soo wel van die in de Kerk off het Kerk-hoff begraven

Sullende ijder vooraf moeten declareeren en bekend maken, of, en hoe lang hij versoeckt geluijd te hebben, en de gestelde Gerechtigheid betaelen aen den Coster;

Die tot d'Invordering en ontfang word geauthoriseert des denselven Seer nauw regard sal hebben te neemen door het stellen en observeeren van een Sandloper, hoedanig en hoe lang t'elkens werd geluijd,

Dat ijder Sterfhuijs voor het begraeven van ijder Lijk dat niet voor Een Uer op het Kerk-hoff sal weesen, sal betalen aen handen als voren, twaelf Stuijvers;

En niet voor halfftwee vier en twintig Stuijvers,

En ten twee uren off later twee gulden acht Stuijvers;

Dat soo wie Begravinge wil doen, sonder het geluij der Klocken in de Kerk, sal moeten betaelen ten behoeve van de Kerk, voor het openen van de kerk-deur ene gulden,

Ende buijten de kerk, tien Stuijvers,

Die daervoor, Soovan het Een als ander sal genieten den tienden penning;

Des sal den koster verplicht sijn ten allen tijden aen den Kerkmeester in der tijt, de penningen aenstonts te brengen, en behoorlijke verantwoordinge te doen,

Dewelke daervan Boek off aenteeckeninge houden sal;

Alle welke Gerechtigheden en Leges promptelijk sullen moeten worden betaelt, off paratelijk worden geexecuteert, door den Gerechtsbode van het District,
Aldus gedaen en gepasseert op de Gerechtscamer tot Baern den 30^e Maij 1736.

en was onderteekent A. Kempe, Volken van Rouwendal, E:L:P:V: Baggen, Hendrik Pletz, Coenraed Metz, Jacob Aersen Ruijter, Willem Beem, Jan Woutersen Strijdhorst, nog was geteekent met de navolgende merken, alse eerstelijk, A:I:S:waer omgeschreven stond dese letters sijn gestelt bij Arien Jacobsz Smit, Dit merk is gestelt bij Douwe Sijmensz, I D T Dit merk is gestelt bij Jan Dirksz Tak,

Dit merk is gestelt bij Jan Vonk, onder stond Mij present en was geteekent JVDoorslag

jn kennisse van mij

(was getekend) J:V:Doorslag

CLEIN SEGEL 10 ST 1736

=====

De Gedeputeerden van de Staten s'Lands van Utrecht approbeeren bij provisie voorbehoudens een ides goed Recht, Deese resolutie ende ordre ende permitterende de Supplianten om gedagde resolutie te mogen laten drucken, publiceren, ende affigieren na behoren. Gedaan te Utrecht desen 22^e Junij 1736.

Ter ordonnantie als boven

(was getekend) G. Voet van Winssen

o-o-o-o

SOMS VERDWIJNEN VERTROUWDW BEELDEN/DINGEN.....en wij hebben

=====

er geen erg in!

Als een kind van pl. m. tien jaar niet weet wat anthraciet is, laat staan turf of eierkolen, dan realiseren wijmons weer eens hoe vertrouwde en alledaagse dingen om ons heen verdwenen. Heel Geleidelijk en eigenlijk zonder dat we ons dat goed realiseren. Zien we oude films of foto's met straatbeelden, dan realiseren we ons, dat b.v. een bakkersjongen met een grote mand aan het stuur of met een bakfiets met deksel heel gewoon was.

Zo verdween de transportfiets, de bakfiets, de handkar en niet te vergeten de vele paard-en-wagens van de melk- of groenteboeren of - wat we als kind bijzonder leuk vonden - zo'n wagen propvol schoonmaakmiddelen en matten. Allerlei matten, mattenkloppers, bezems, boenders stoffers enz. kon je er kopen.

De straatlantaarns waren lager en de brievenbussen kleiner, al stonden er naar mijn idee veel meer, bijna op elke straathoek.

Er waren veel minder en kleinere verkeersborden en zelfs de straatnaamborden waren anders.

In Baarn waren ze ooit van hout, eigenlijk erg mooi met a.h.w. een "dakje" erop. In de Oudheidkamer hebben we gelukkig nog zo'n bord van de Praamgracht.

Ook nu verdwijnen er dingen om ons heen, die we nauwelijks zullen missen....tot we ze misschien over een aantal jaren op een film uit 1984 zullen terugzien.

Weliswaar plegen de leden van de werkgroep Oudheidkamer extra attent te zijn op dingen, die verdwijnen en soms worden vlak voor de sloop van huizen nog foto's gemaakt. Toch realiseren ook zij zich lang niet altijd hoe situaties veranderen.

Het is dan ook bijzonder prettig, dat er leden zijn, die de werkgroep in voorkomende gevallen op zo'n verdwijnend objekt attent maken

Zo was het Mevr. van Erpers Royaards, die zich tijdens een wandeling met de hond in het Baarnse Bos realiseerde, dat de aloude vertrouwde borden "Kroondomein enz. enz." (ook met "dakjes" erop) gaan verdwijnen. Er zullen ongetwijfeld borden van Staatsbosbeheer voor in de plaats komen.

Een en ander was niet aan dovemansoren gezegd. Enkelen gingen op onderzoek uit, er werden telefoontjes gepleegd o.a. met de boswachter, en de Heer C. v.d. Steeg, die de borden op Soestdijk destijds zelf gemaakt heeft, toog naar de werkplaats aldaar.

Hij kwam terug met een nog nieuw bord zoals die in het Paardenbos stonden. Een bord van het Baarnse Bos (met een anders luidende tekst) haalde hij uit de natte sneeuw.

Al eerder kregen wij via de Heer v.d. Steeg van de Intendant van Paleis Soesdijk een nog ouder bord, liefst 6 m. breed. Het hing ooit boven het wandelpad aan de Amsterdamsestraatweg ter hoogte van de kantoorgebouwen met de tekst

"DEZE LAAN IS VERBODEN VOOR ALLES
BEHALVE VOOR VOETGANGERS"

Een tweede lid, dat ons op iets verdwijnends attent maakte, was Mevr. L. Luikinga-Geytenbeek. Zij realiseerde zich, dat er in vroeger jaren diverse borden "Hofleverancier" in Baarn te zien waren. En....dat er nog zo'n bord hing op het leegstaande winkelpand van Slagerij de Groot, Laanstraat 28.

Inmiddels is slagerij de Groot (voordien Blom) overgenomen door de Heer Gelderblom. Een gesprek van Mevr. Kuyt-Smit met de Heer Gelderblom resulteerde in een toezegging van het desbetreffende bord, iets waar we de Heer Gelderblom bijzonder erkentelijk voor zijn.

Mocht U tot de ontdekking komen, dat er iets vertrouwds (misschien iets doodgewoons) zo maar gaat verdwijnen, dan zullen wij U dankbaar zijn voor een telefoontje naar één van de bestuursleden resp. Oudkamer-leden

G.H. Grootendorst- Doornekamp

o-o-o-o-o-

H.M. KONINGIN EMMA 2-8-1858 - 20-3-1934

Hoewel het vierhonderd jaar geleden is, dat Prins Willem de Zwijger overleed-een feit, dat dit jaar allerwege herdacht wordt- is 1984 in meer dan één opzicht een herdenkingsjaar!

Zo is het op 20 maart 1984 50 jaar geleden, dat H.M. Koningin-moeder Emma overleed, enkele maanden later (3 juli) gevolgd door Z.K.H. Prins Hendrik der Nederlanden.

Van deze bijde zo geliefde voorstelijke personen was het vooral H.M. Koningin Emma, die bijna jaarlijks de zomermaanden op paleis Soesdijk doorbracht. Bij vele Baarnaars ontafond daardoor een speciale betrokkenheid.

Voorals zo ervaren wij regelmatig - bij Baarnaars van pl. m. 60 jaar en ouder is een bijzonder sterke betrokkenheid te bespeuren. In gedachten zien velen de zo geliefde en minzame vorstin nog in haar rijtuig en met parasol op haar vrijwel dagelijkse rijtoer voor zich.

Het spreekt dan ook welhaast vanzelf, dat - nu wij nog uit die levende bron van herinneringen kunnen putten - wij willen proberen d.m.v. een tentoonstelling Koningin Emma, haar tijd en vooral Baarn in haar tijd, te doen herleven.

Leden van de werkgroep Oudheidkamer zijn al enthousiast aan het inventariseren wat de eigen collectie op dit gebied oplevert. Gelukkig beschikken wij over een aantal foto's, boeken uitnodigingen e.d. die met H.M. Koningin Emma te maken hebben. Bovendien is er een fraaie collectie foto's van Baarn en omgeving,

zo rond 1900 gemaakt door de destijds zeer bekende fotograaf Adriaan Boer. Die foto-collectie zal er zeker toe bijdragen om ons iets van de sfeer van Baarn uit die jaren te doen proeven. Ook zal aandacht worden geschonken aan de Koningin Emma naaldvakschool. En wist U trouwens dat hier ooit een Koningin Emma koor was?

Mocht U nog beschikken over foto's, boeken, voorwerpen of papieren- b.v. een benoeming tot Hofleverancier, uitnodigingen e.d. - die met H.M. Koningin Emma te maken hebben, dan zullen wij die evt. graag voor de tentoonstelling in bruikleen ontvangen.

Ook voorwerpen/afbeeldingen, die naar Uw mening typerend zijn voor een bepaalde periode, kunnen welkom zijn.

Wij willen vooral trachten iets van het dagelijks leven gedurende het tijdvak 1897-1934 tot uitdrukking te brengen, resp. de bezoekers iets van de sfeer van Kon. Emma en Baarn in haar tijd te doen proeven.

Mocht U zo enthousiast worden, dat U actief zouwt willen meewerken aan de voorbereidingen voor deze tentoonstelling, dan zullen de leden van de werkgroep Oudheidkamer U van harte verwelkomen.

Heeft U iets of wilt U iets weten, resp. meewerken, neemt U dan s.v.p. contact op met

Mw. J.M. van de Brink-van Wijkvliet, tel. 20161, of
Mw. G.H. Grootendorst-Doornekamp, tel. 13133.

Het bestuur

o-o-o-o-o

AANWINSTEN OUDHEIDKAMER:

=====

Notulenboek V.V.V.

Gelegenheidsgedichten voor ons Koninklijk Huis.

Oude aktes, foto's en distributiebescheiden.

Kwartetspel Koninklijk Huis.

Boeken:

50jaar afsluitdijk.

Propaganda in de 2e wereldoorlog.

Dat weet ik zelf niet, Hella Haasse.

Wij trekken door Utrecht, Rinke Tolman.

o-o-o-o-o

INDEX BAERNE '76 t/m '82:

=====

Eén van onze leden Mevr. Luikinga-Geytenbeek is zo vriendelijk geweest een index samen te stellen van Baerne over de jaren '76 t/m '82. Belangstellenden kunnen deze inhoudsopgave bestellen bij ons secretariaat.

TE KOOP:

=====

(ten behoeve van ons fonds aankoop Oudheidkamer)

Prenten:

Het dorp Baarn, kopergravure 1750 (niet ingelijst)	f	95,-
Gemeentekaartje Eemnes en Baarn ± 1860 (niet ingelijst)	f	45,-
Het Huis Drakenstein † 1750 gravure (niet ingelijst)	f	45,-
't Dorp Vuurst. dubbele prent † 1750 gravure (niet ingelijst)	f	120,-
Dubbele prent Eemnes † 1750, gravure (niet ingelijst)	f	125,-

Boeken, tijdschriften etc.:

Artikel Badhotel 1887 met tekeningen uit "Eigen Haard"	f	25,-
Enkele bladen oude Kerkmuziek, † 1700. per stuk	f	25,-
Cursus Antiek v/n Instituut Antique, Burglaan 41, Apeldoorn Complete leergang m.m.v. J. Sanders, A. v. Oirschot, G. Hüstegge, P. Kamp en T. Andriessen - 50 syllabi	f	30,-
"Tussen Vecht en Eem" (kwartaalblad), jaargangen 9 t/m 12 (1979 t/m 1982) en "Tussen Vecht en Eem Vrienden van het Gooi", jaargang 1 (1983) Per jaargang f 5,-. Vijf jaargangen samen	f	20,-
Driemaandelijks bericht "Delta-Werken", afl. 1 t/m 50 in vijf banden, nrs. 51 t/m 58 los. Aug. 1957/ November 1971 Totaal	f	25,-
Verkade-Album "kamerplanten" door A.J. van Laren (verschenen oktober 1928)	f	35,-
Verkade-album "Langs de Zuiderzee" Thijsse	f	65,-
Verkade-album "Vetplanten" door A.J. van Laren (verschenen 15-10-1932)	f	35,-

De in ons vorige nummer aangeboden boeken en prenten zijn overigens nog bijna allemaal te koop.

Men raadplege hiervoor onze 7^e jaargang nr. 4

Bent U geïnteresseerd dan kunt U contact opnemen met Mevr. J. M. van de Brink-van Wijkvliet, Prof. Meyerslaan 10, tel. 13133. Heeft U zelf boekwerken/prenten/kaarten aan te bieden, dan graag schriftelijke opgave aan bovengenoemde adressen.

PROGRAMMA:

=====

EXCURSIE NAAR DE RIJP OP ZATERDAG 12 MEI:

=====

Deze excursie wordt gehouden in aansluiting op de lezing door de Heer Hacquebord van 10 april a.s. over de Nederlandse walvisvaart en de opgravingen op Spitsbergen.

Wij bezoeken het museum over de walvisvaart in de Rijp.

Omdat dit bezoek goed te combineren valt met het bezichtigen van andere historische evenementen in Noord-Holland hebben wij 2 programma's voor deze dag gemaakt.

A. Een uitgebreid programma voor de hele dag.

We bezoeken hierbij bv. Broek in Waterland, Edam, het museum Betje Wolffsen Aagje Deken in Midden-Beemster om onze excursie in de Rijp te beëindigen.

B. Uitsluitend bezoek aan het museum in de Rijp in de middaguren.

U kunt dus kiezen!

In verband met onze planning zouden wij de onderstaande strook gaarne voor 15 april ontvangen.

Ondergetekende.....zal met ....personen deelnemen aan de excursie op 12 mei naar de Rijp.

Hij/zij kiest programma A/B

Hij/zij is in het bezit van een auto en heeft ....plaatsen over.

Hij/zij wenst bij iemand anders ingedeeld te worden.

Bijdrage per persoon voor benzine kosten is bepaald op f 7,50.

Gaarna inleveren voor 15 april bij de Heer B Braat, Gerrit v/d Veenlaan 2.

De deelnemers ontvangen t.z.t. een volledig programma met routebeschrijving thuis.
